

gao pjevati s nama. Da ugodimo narodu naučili smo misne pjesme: »Bože, evo dolazimo« i »Sa nebesa« (ozbiljnije melodije iz jedne stare crkvene pjesmarice) pa Schubertovu »Ah, kamo da s utječem« (svih 9 dijelova). Te pjesme, kao i druge, koje smo pjevali jednoglasno, izvodili smo izmjenično: muški glasovi, ženski glasovi, svi.

U zadnje vrijeme učili smo A. Chlodowski: »Missa in hon. st. Stanislai Kostkae«, Hladnik: »U slavu sv. Srca«, Zeleznik: »Zdravo Marijo«, »Svi zbori zapjevajte«, K. Adamić: »O Majčice«, K. Kolb: »Majko Božja čudotvorna«, no, nismo ih pjevali, jer sam zbor raspustio budući da su neki pjevači otišli u vojsku (ostali smo bez basova), a i dva crkvena pjevača, voditelji pučkog crkvenog pjevanja, do kojih narod mnogo drži, stavili su ultimatum: ili vi (zbor i ja) ili mi (narod)!

No, time još nije završeno. Budući da djeca pjevaju večernje u svibnju i u tijelovskoj osmini, to sam djecu naučio marijanske i Svetotajstvene pjesme iz Hrvatske crkvene pjesmarice.

Lani je narod malo prigovarao, a ove godine već im se više sviđa. Nastavit ću dalje s njima i redom vježbati pjesme koje se pjevaju kroz Crkvenu godinu i tako ih odgojiti u tom duhu. A kada nam majstor Holub iz Sl. Požege obnovi orgulje (sadašnje su stare i jedva upotrebljive; ugovor s g. Holubom je gotov: pneumatizacija, novi igraonik, itd.) nadam se da ću ponovno sastaviti crkveni zbor. Tako će na jednoj strani odrasli pjevati zborne skladbe, a kad budu pjevali jednoglasno, moći će te pjesme pjevati školska djeca, a s njima i žene i djevojke, koje marljivo polaze svibanjske i tijelovske večernje. Mislim da je taj program dobar.

JEKA S HERCEGOVAČKOG KRŠA

Iz Trebižata

Zdenka Miletić

Sa čapljinskog crkvenog tornja mekano se zrakom steru sveti zvuci, što najavljuju večernju. Sunce je počelo zapretati svoj žar. Pomalo lahoru. Pješice krenuh iz Čapljine prema Ljubuškom. Pod nogama lijepa cesta, a preda mnom jedan cilj: stići u Trebižat do devetnaest sati. Kraj je proljeća pa je sve puno mirisa i svježeg zelenila. Već nakon tri kilometra kuće Trebižata negdje se penju uz brijeg dok se druge spuštaju prema Trebižatskom polju kuda krivuda istoimena rijeka. I rijeka i njena okolica mijenjaju svoj izgled ovisno o godišnjem dobu.

Prema ljetopisu popa Dukljanina župa Luka je bila naseljena područje od Opuzena do Čapljine i Ljubuškog već u XII st. Trgovci iz Dubrovnika tokom cijelog srednjeg vijeka putovali su dolinom Neretve u unutrašnjost Bosne i Hercegovine, dakle preko Luke. U XIV st. župa Luka je priključena Bosni za bana Stjepana II Kotromanića. U XV st. bosanski ban Stjepan II Kotromanić saziadao je grad Novi nad Čapljinom, kojeg su čuvali knezovi Radivojevići kao i cijelu župu Luku koju su branili od nadiranja Venecijanaca. U doba vladavine Hercega Stjepana Kosače župa Luka, što će reći i Trebižat u njoj, bila je poprište okršaja s Dubrovnikom zbog ekonomskih razloga. 1471. god. je Počitelj s okolicom pao u turske ruke, a do kraja XV st. zauzeli su Turci i donji tok Neretve.

Trebižat se do Ali-paše Rizvanbegovića ne spominje kao naseljeno mjesto. Ali-paša je 1845. g. isušio Trebižatsko polje, gdje je s dva kanala uz rijeku Trebižat močvarno polje pretvorio u rodno zemljište. Iskrčivši močvaru gajila se riža, sirak i kukuruz. Na brijegu vidi se kula Ali-paše koju je sagradio 1832. g. Ona je zadnja gradnja od utvrda

u Hercegovini. Opasana je zidom, a na sredini svakog zida je bila jedna manja kula na kat. Danas su prizemlje i prvi kat pretvoreni u kuću za stanovanje.

U crkvenim knjigama prvi zapis o Trebižatu datira iz 1846. g. kad su se seljaci iz Brotnja u većem broju doselili u Trebižat. Poslije doseljenja novih stanovnika prozvan je Novo selo, ali nikad to ime nije potisnulo ime Trebižat. U Trebižatu su ljudi od davnine privrženi zemlji. Ona im je hraniteljica, a ispunjava im život i brigama i radostima. Zato su u novije vrijeme usavršili sistem navodnjavanja kojemu je udario temelj Ali-paša Rizvanbegović. Blage zime omogućuju uzgoj ranog povrća koje dopijeva na tržnice širom zemlje.

Ovakav privredni uspon odrazio se u svakom pogledu na ovo selo. Ognjišta su zamijenili štednjaci, dovedena je struja i voda, asfaltiran put itd. Eto, to je danas Trebižat.

Stigoh pred društveni dom. Ušavši popeh se na prvi kat. Povirila sam na prva otvorena vrata. Tridesetak dječaka s kajdankama pred sobom slušaju teorijsku nastavu iz glazbe. Povukoh se tiho. Uskoro iziđe predavač i dirigent limene glazbe »Seljačka sloga«, Stjepan Vukmanović. Sjedomo pred društveni dom, ja uz čašu soka, on hercegovackog vina i u razgovoru zabilježih kratak pregled razvoja i rada duhačkog orkestra »Seljačka sloga«.

Trebižat kao selo nadomak Čapljine ne bi trebalo posebno spominjati, ali ima jedna vrijedna poruka koja već 60 godina zrači iz te male sredine. Jednostavno rečeno, to je kako je kratko nazivaju limena glazba i njena poruka o vrijednosti amaterizma, o efektima združivanja rada i kulture, motike i trube, kako dirigent reče.

Sve je počelo jednog dana 1919. g. kada se Vidak Dragičević vratio u svoj rodni kraj iz daleke Amerike. Još kao mladić zaputio se preko Atlantika bježeći od siromaštva sa željom da u dalekom svijetu potraži svoju sreću kao što su je tražili i mnogi Hercegovci prije njega. Poticao je iz zemljoradničke porodice koja je iz zemlje teško izbijala škrtu paru. U dalekom svijetu našao se pred većim iskušenjem. Za vrijeme prvog svjetskog rata vraća se u svoj rodni kraj, a po završetku rata u Trebižat. Vidak je iz Amerike donijeo jednu staru tamburicu na kojoj je svirao i pjevao. Njegovi su ga mještani slušali i kroz njegove melodije još više zavoljeli glazbu. Ovim složnim ljudima svirka i pjesma uljepšavala je život.

1919. g. osnovali su čitaonicu. Tu su se sastajali, bistrili politiku, dogovarali se. Pade tako ideja i inicijativa da se osnuje tamburaški orkestar. To Vidak odmah prihvati. Dobrovoljnim prilozima nabaviše instrumente, a prvi učenici koji su ulazili u tajne nota i akorda bili su: Pero, Ilija i Ivan Dragičević, Jozo Sušac, Jozo Dodig i drugi. Orkestru je pomagao i Osmo Hadžić iz Čapljine koji je tada dosta znao o glazbi. Prvi nastup je srdačno pozdravljen, a potom su se redali uspjeli nastupi u: Gabeli, Čapljini i drugim mjestima.

Rad tamburaškog orkestra budi želju da se krene i dalje. Jednog dana 1925. g. javila se nova inicijativa: osnovati duhački orkestar. O mukotrpnom skupljanju novca za nabavku instrumenata neću pisati, ali je vrijedan spomena svečani doček pošiljke instrumenata iz Sarajeva. Neopisiva je bila radost i oduševljenje u cijelom Trebižatu. Instrumente su smjestili u Kulu, nekadašnji ljetnikovac Ali-paše Rizvanbegovića dok se ne osposobe oni koji će na njima svirati. Veliki broj mještana je prošao »školu sviranja« zahvaljujući sretnim okolnostima jer se tada našao u Trebižatu Čeh Karlo Heger dobar poznavalac duhačke glazbe. Heger je s velikim zanosom preuzeo uvježbavanje početnika, a strpljivim i sistematskim radom već je potkraj 1925. g. došao trenutak kad je dostojanstveno podigao dirigentsku palicu. Potekli su prvi akordi i melodije. Sav Trebižat i Čapljina došli su na prvi nastup. Hrvatska seljačka glazba (kako je tada nazivaše) zadivila je slušaoce. Doživjeli su veliki uspjeh ti entuzijasti što su nakon napornog rada u polju ostavljali plug i motike i dolazili na probe. Kvalitet sviranja je rastao pa su sve češće tražili nastupe u raznim mjestima: Gabeli, Mostaru, Vrgorcu, Ljubuškom, Duvnu, Dubrovniku, Stocu itd.

Kad je Karlo Heger napustio Trebižat u selu je do današnjih dana ostalo sijećanje s istinskim poštovanjem na njega. Ovo mi rekoše te večeri nekoliko članova limene glazbe.

Obavivši dio svog posla u selu, vratioh se ponovo u dom. Proba je u punom jeku. Dotjeruju Završno kolo iz opere *Ero s onoga svijeta* i uvježbavaju neke dijelove iz *Splitskog akvarela*. Spremaju se za nastup u Splitu. Ugodno sam se osjećala sjedeći iza pedesetak glazbenika koji se s toliko ozbiljnosti i volje vraćaju opet na početak. Dirigent briše pomalo znoj, ali ne pušta palicu. Baš je uporan, pomislih. Ujedno razgledah vitrinu s mnoštvom priznanja, pohvala i nagrada za uspjele nastupe na mnogim smotrama kao u: Čapljini, Mostaru, Sarajevu, Internacionalnom festivalu u Varaždinu, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagre-

bu, te nastupima u Dubrovniku, Beogradu, Zenici itd. Posebno lijepu sliku daju ti glazbenici u stroju odjeveni u narodne nošnje. Koliko su atraktivni u Zagrebu ih zapade čast da provedu bakljadu ulicama prilikom otvaranja smotre folkloru.

Dočekah kraj probe. Dirigent i predsjednik povezoše me u Čapljinu. Zaustaviše se na izlazu iz Trebižata pred jednom gostionom. Kasni su večernji sati, tiha i ugodna večer. Priča se zapodjenula uz čašu vina. Slušam. Planovi i planovi. Malo se raspoložiše. Poče pjesma. Neće li putnički zapjevati makar i za stolom, mislim u sebi. Tu su sjedila još četvorica Trebižaćana, članovi glazbe. Dadoh ja sugestiju. Započe Zvonko Dodig, a ostali prihvatiliše. Trebižatu ispod tebe rjeka Snimila sam nekoliko popjevaka. Ovaj neočekivani koncert izvornih pučkih popjevaka pod vedrim nebom osutim zvijezdama oduševio me je. Pjesma se orila poput himne, a kristalan njen zvuk nestajao je u daljinama Trebižatskog polja. Pod mirnim nebom u bistrom zraku kao da se od pjesme dio zvijezda pomače. Nikad čini mi se, nije se slilo toliko ljepote u jednom trenu u moju dušu kao tih kasnih večernjih sati. Ustadoh s riječima: o ljudska dušo, baš si rođena za visine, zašto se onda držiš nizine!? Dirigent me pogleda, očito shvaćajući što rekoh.

Stigosmo u Čapljinu.

Među najzaslužnije ljude čiji je život bio vezan uz limenu glazbu u Trebižatu su: Ivan Dragičević koji je devet godina djelovao kao predsjednik a obavljao je i dužnost dirigenta. Bio je dobar odgojitelj i učitelj. Ilija Dragičević akitvan u glazbi a svoju ljubav prema njoj prenio je i na svoja dva sina koji su aktivni glazbenici. Ante Vukušić vršio je dirigentsku dužnost do dolaska Stjepana Jergovića. Zaslužan je jer su svi uspjesi ove glazbe u razdoblju od dvadeset godina uključivši i festivale vezani uz njegov rad. Ne bi se smjelo propustiti ni ime fra Veselka Milasa, mjesnog župnika vrlo zaslužnog čovjeka i pomagača ove glazbe. Bio je vrlo muzikalan i posjedovao veliku glazbenu kulturu. Glazbenicima je ne samo bio moralna podrška nego i odgojitelj. U muziciranju je tražio preciznost, pa je solidnost trebižatske glazbe vezana i uz njegovo ime.

Iza osnutka glazbe »Seljačka sloga« tj. čim su počeli njihovi nastupi, ova je glazba svirala na narodnim i crkvenim svečanostima. Imala je više uspjeha od ostale dvije limene glazbe u Hercegovini, one na Sirkom Brijegu i Humcu.

Ovi moji zapisi o poznatom duhačkom orkestru kojim se ne ponosi samo Trebižat nego i Čapljina nikoše uz proslavu šezdeset godišnjice postojanja i rada. Jubilej vrijedan spomena!

Narednih nekoliko rečenica neka očuva neizbljedjelo veče u Trebižatu i ono ljepote što ponesoh sobom. Ma koliko izgledala u prvi mah istinita moja zanešenost trenucima pjesme ipak postoji tu i druga činjenica: polet glazbenika duhačkog orkestra »Seljačka sloga« nije samo u njima, nego i u zvucima što ih stvaraju njihovi instrumenti. On traje i potvrđuje svoje postojanje kod onih koji ih slušaju.

Nakon ovih redaka treba li dodati nešto od svog intimnog razmišljanja? Dovoljno je reći: sretan je onaj, koji s veseljem nešto čini i raduje se učinjenom.